

Ledare: Vetenskap och spekulat

Det är inte sällan man får se att lekmän gett sig på tolkningar av modern fysik och speciellt kvantmekanik. Ofta söker de i kvantmekaniken stöd för någon religiös eller mystisk världsuppfattning. Ibland ser man försök att rättfärdiga politiska ideologier – såväl till vänster som till höger – med fysikens teori-byggnader. Vore dessa uttolkare kunnigare eller ärligare skulle de och deras auditorier inse att det i dessa sammanhang rör sig om medvetna eller omedvetna mer eller mindre grova misstolkningar av tex kvantmekaniken och dess konsekvenser.

Det förs en diskussion inom och utom fysikersamfundet om tolkningsproblem av i första hand kvantmekaniken. Förvisso finner även åtskilliga professionella fysiker svårigheter med de verkliga eller skenbara motsägelser och paradoxer som finns i teorierna. Vissa, som tex lekmannen Gary Zukav, författare till bästsäljaren "De dansande Wu Li-mästarna", försöker sedan ta dessa diskussioner till intäkt för att demonstrera att redan de forna österländska religionsmakarna hade insikter om tillvarons mysterier likvärda med dem som modern fysik kan erbjuda.

Även en i fysik skolad person som Fritiof Capra – också han bästsäljarförfattare med "Fysikens Tao" – är inne på liknande tankegångar som Zukav. En tredje som fått stort genomslag i massmedierna är skådespelerskan Shirley McLaine. Listan kan naturligtvis göras mycket längre.

Böcker som de av Zukav och Capra ger onekligen lekmannen en del kunskaper i modern fysik. Nackdelen med att läsa dessa böcker är att man samtidigt får sig till livs alla dessa

spekulationer – som sällan presenteras som spekulat

Böcker utan denna belastande antiintellektuella bråte finns att köpa. Böcker som nöjer sig med att presentera de nya idéerna inom fysiken på ett sakligt – men därför inte torrt – sätt har också den fördelen att de i allmänhet blir avsevärt tunnare och antagligen mer lättförståeliga. Heinz R Pagels' "Den kosmiska koden" är ett gott exempel.

Det sorgliga är naturligtvis att det är spekulat

Ett exempel på hur fysik kan föras ut i vår största dagstidning kan vara på sin plats: i DN Debatt i fjol (3/10) beskrev Elisabet Hermodsson Big Bang-teorin som vetenskapens enda möjliga myt. Hon använde sig av ordval som "...myter som ger makt åt redan maktfullkomliga ...". Fysikern Johan Grundberg ger i detta nummer av Folkvett en något anorlunda förklaring till Big Bang-teorins popularitet bland fysiker och astronomer.

Inom Vetenskap och Folkbildning hoppas vi att, med insikt om våra begränsningar, kunna fungera som en motvikt till dessa vetenskapens spekulanter. Med detta nummer av Folkvett hoppas vi ha bidragit till denna målsättning.

Genom att Folkvett fått ett publiceringsbidrag från Naturvetenskapliga forskningsrådet har vi plötsligt fått en ekonomisk möjlighet att sprida detta nummer i en större upplaga än vanligt, bla till många folkbibliotek. Vi hoppas att detta nummer kan väcka intresse för Vetenskap och Folkbildning i nya kretsar, inte minst bland humanister och samhällsdebattörer.

NOMINERA NU!

Utmärkelserna "Årets förvillare" och "Årets Folkbildare" väckte stor uppmärksamhet när vi delade ut dem för första gången 1987. Nu är det dags att nominera kandidater för 1988.

Vem har gjort den bästa folkbildande insatsen under året? Vem har varit den grövsta förvillaren? Skicka in ditt förslag till styrelsen.

De fullständiga reglerna för utmärkelserna finns i förra numret av Folkvett.